

HET WERK VAN BOTANISCH KUNSTENAAR ANITA WALSMIT SACHS

Tot in de puntjes

Een plant wordt zorgvuldig ontleed, om vervolgens elk deeltje onder de microscoop te bestuderen.

Pas dan begint Anita Walsmit Sachs aan het daadwerkelijke vastleggen.

Het hoofd atelier van het Nationaal Herbarium in Leiden verstaat het vak van botanisch kunstenaar als geen ander.

Haar schilderijen en tekeningen zijn zo natuurgetrouw, dat de bloemen bijna te ruiken zijn en het blad zich op papier lijkt te ontrollen.

"Ik houd nu eenmaal enorm van het fijne, gedetailleerde werk", verklaart Anita Walsmit Sachs de passie voor haar werk als botanisch kunstenaar bij het Nationaal Herbarium in Leiden. De liefde voor de botanische kunst ontstond ook in die plaats, in de Hortus botanicus. "In het verleden heb ik veel stillevens met schelpen, glas en parelmoer gemaakt. Met een vriendin ging ik vaak tekenen in de Hortus. Daar ontmoette ik de botanisch kunstenaar Jan van Os, die mij aanraade om eens een kijkje te nemen op het herbarium van de Universiteit van Leiden. Ik nam les bij hem en alles viel op z'n plaats. Mijn opleiding aan de Koninklijke Academie in Den Haag, richting mode en textiele werkvormen, is me nog goed van pas gekomen. Door het patroontekenen kan ik van iets plats weer iets driedimensionaals maken en andersom. We krijgen vaak oude, beschadigde planten binnen die ik weer als nieuw moet tekenen."

ELK ONDERDEEL ONDER DE MICROSCOOP

Het verschil tussen haar professionele werk in het Nationaal Herbarium en haar vrije werk is niet heel groot. Bij het Nationaal Herbarium werkt ze voornamelijk met pen en inkt, aquarel is in de meeste gevallen te kostbaar. "Ik werk in beide gevallen zeer gedetailleerd, met aandacht voor de specifieke kenmerken van de plant. De natuur is zo mooi, die wil ik zo goed mogelijk weergeven. Voor ik begin, haal ik een bloem helemaal uit elkaar om alle onderdelen los te kunnen bestuderen. Als je iets goed wilt weergeven, moet je precies weten hoe de bloem of plant in elkaar zit: hoeveel kelk- en kroonbladeren zijn er, hoeveel meeldraden en wat is de vorm van de stamper? Thuis heb ik ook een microscoop staan om elk onderdeel goed te bekijken. Als ik eenmaal aan het werk ben, heb ik geen vergrootglas of iets dergelijks meer nodig. Dat stoort eigenlijk alleen maar, omdat je slechts een klein stukje vergroot ziet. Het gaat toch om het totaalbeeld. Juist omdat je als botanisch kunstenaar zo dicht op het papier werkt, neem ik regelmatig afstand om in te schatten of het werk ook vanaf de muur sterk genoeg is."

VOORLIEFDE VOOR GECompliceerde Vormen

Thuis werkt Anita Walsmit Sachs meestal boven in haar atelier, maar soms pakt ze haar gerei op en verhuist naar de

serre, waar ze zicht heeft op haar tuin vol bloemen. "Onderwerpen genoeg, maar soms kun je honderd keer langs iets lopen, om dan ineens te zien waar je voor valt. Bij mij is dat altijd een combinatie van vorm en kleur. Ik houd van gecompliceerde vormen en spelen met lichtinval. Tulpen zijn favoriet. Zeker de parkiettulpen met al die grillige vormen en glanzende blaadjes, waarop het licht steeds anders valt. Irisen zijn ook heerlijk om te tekenen. Ik heb een tijd lang op een Franse iriskwekerij getekend, voor thuis heb ik een paar bijzondere exemplaren meegenomen die vooral opvallen door hun verrassende kleurcombinaties: oker met paars, roze met kobaltblauw en heel zacht geel met heel zacht blauw. Met clematis heb ik ook iets. De bloemen op zich zijn vrij eenvoudig weer te geven, de spanning zit 'm vooral in de grillige ranken, knoppen en bladeren, die gaan alle kanten op en dat maakt het voor mij interessant."

Spanning in de WITruimte

"Als ik mijn werk van tien jaar geleden vergelijk met wat ik nu maak, is er een wereld van verschil. Hoe meer ervaring, hoe verfijnder en gedetailleerder het werk. Iedere botanische kunstenaar heeft zijn eigen kenmerkende stijl. Die herken je aan de fijnheid van het werk, de helderheid en vooral aan de compositie. Je zoekt naar een spannende lijnvoering, het werk moet bij de kijker iets oproepen. Niet alleen het plantportret telt, de restruimte is even belangrijk. De witruimte tussen de bloem en de bladeren roept een zekere spanning op. Daar kun je mee spelen. Er moet een evenwicht zijn met het beschilderde vlak."

Als een schets voor mijn gevoel nog niet helemaal klopt, maak ik aparte schetsen op transparant papier, dat ik over het witte papier heen leg. Dan is het een kwestie van schuiven om de ideale compositie te krijgen. Een aquarel werk je op in lagen. De eerste lagen zijn nog vrij vochtig, hoe verder je opbouwt, hoe droger je penseel. Alleen zo krijg je een scherpe, heldere kleur, die de natuurlijke tint evenaart."

SPONS TEGEN UITSCHIETERS

"Ik werk het liefst 's morgens, als het stof van de dag nog niet in je hoofd is neergedaald. Mijn atelier heb ik bewust neutraal gehouden, dat werkt prettig. Als ik eenmaal aan het werk ben, ben ik zo geconcentreerd en intens bezig, ►

'Soms kun je honderd keer langs iets lopen, om dan ineens te zien waar je voor valt'

dat ik me nergens meer van bewust ben. De vermoeidheid voel je pas later, als je het penseel hebt neergelegd. Natuurlijk schiet ik een enkele keer wel eens uit. Daar heb je gelukkig slimme oplossingen voor. De wonderspons bijvoorbeeld, die aquarelvlekken volledig wegpoetst. Vroeger was hij alleen in Japan te koop, het was daar een gewone huishoudspons. Ik weet nog goed dat een vriendin van mij een enorme voorraad had ingeslagen. Op het vliegveld starden alle Japanners haar verbijsterd aan omdat ze haar trolley vol met sponzen had geladen. Je zag ze denken: die gaat straks thuis flink poetsen.”

LANGE EN RIJKE TRADITIE

In het buitenland is Anita Walsmit Sachs een gerenommeerde naam. Groot-Britannië, het mekka van de botanische kunst, eert haar met prestigieuze prijzen. En haar werk is opgenomen in de collectie van het Highgrove Florilegium, de plantencatalogus van de tuinen van het verblijf van prins Charles. “Nederland heeft een lange en rijke botanische kunsttraditie. In de gouden eeuw gingen er op de expeditie-reizen altijd botanische tekenaars mee om ter plekke schetsen en kleurnotities te maken. Het is een mooi idee dat ik die traditie voortzet met mijn werk. Lange tijd was de botanische kunst een ondergeschoven kindje binnen de kunstwereld, maar ik merk dat de belangstelling toeneemt. Mijn cursussen zijn ook altijd binnen korte tijd volgeboekt. Ik breid mijn kennis uit door zelf ook op cursus te gaan. Van collega’s kun je leren. De onderlinge band tussen botanisch tekenaars wereldwijd is sterk, je hebt veel internationale contacten. Op mijn beurt vind ik het ook heel leuk om mijn kennis door te geven aan geïnteresseerden hier in Nederland. Je hoeft trouwens geen bioloog te zijn om botanisch tekenaar te worden. Belangrijker vereisten zijn geduld, plezier hebben in fijn uitwerken en heel goed kunnen kijken. Kennis over planten spijker je vanzelf bij. Mensen die al aardig kunnen tekenen, kunnen met een vijf- of zevendaagse cursus best ver komen. Zelfs bij een eendaagse workshop boek je al resultaat en kun je met een eigen werk naar huis gaan. Met onze rijke historie mag de belangstelling voor botanische kunst niet verloren gaan.” 🌸

Tekst **Margriet de Groot** Fotografie **Pauline Joosten**

Anita's favorieten

Bloem: “Tulp, omdat het zo’n stevige, fiere bloem is. Hij heeft iets prongs.”

Seizoen: “De herfst, ik ben dol op herfstkleuren en -bladeren. Voor het Highgrove Florilegium heb ik onder andere een Acer in herfstkleur mogen maken, een fantastische opdracht.”

Buitenplek: “Onze eigen tuin, met volop bloemen, maar ook de Hortus in Leiden, het arboretum Trompenburg in Rotterdam en de Ardennen.”

Land: “Frankrijk, daar heb ik jarenlang landschapsschilderles gegeven.”

Kleur: “Alle kleuren, behalve oranje.”

Meer over botanische kunst

Anita Walsmit Sachs exposeert regelmatig in binnen- en buitenland. Er is ook een jaarlijkse tentoonstelling van leden van de vereniging ‘Botanisch Kunstenaars Nederland’, die zij met anderen heeft opgericht. Bijzonder is dat u ook workshops bij haar kunt volgen van vijf of zeven dagen, in de inspirerende omgeving van de Hortus botanicus in Leiden. Wees er bijtijds bij, want er is beperkt plaats. Voor meer informatie, ook over het werk van Anita Walsmit Sachs: www.anitawalsmitsachs.nl

Wie zich verder wil verdiepen in de kunst van het botanisch tekenen en schilderen, kan terecht bij de vereniging ‘Botanisch Kunstenaars Nederland’, zij organiseert onder andere cursussen, workshops, tentoonstellingen, lezingen en excursies. Voor meer informatie: www.botanischkunstenaarsnederland.nl